

Допомога неповнолітнім, звільненим з місць відбування покарання

Однією із метою кримінально-виконавчої системи України є виправлення засуджених неповнолітніх і запобігання вчинення ними нових злочинів, а також їх ресоціалізація. Досягнення поставленої мети можливе лише через призму якісного та професійного підходу до реабілітації та оздоровлення засуджених неповнолітніх. Після відбуття покарання ці люди повертаються в суспільство. Тому в його інтересах є забезпечення успішного перебігу процесів корекції та соціальної реабілітації. Тож, однією зі складових етапу реформування кримінально-виконавчої діяльності держави є забезпечення максимально можливого доступу до неї інститутів громадянського суспільства, зокрема, забезпечення їх участі в процесах виправлення й ресоціалізації засуджених осіб [1, с.3].

Держава, зі свого боку, робить усе, щоб забезпечити особам, які звільнилися з місць позбавлення волі, комфортні умови для соціальної адаптації. Так, відповідно до ст. 19 Закону України від 17.03.2011 № 3160-VI «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають або відбували покарання у виді обмеження волі чи позбавлення волі на певний строк», уповноважені органи, що проводять соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю, здійснюють відповідно до законодавства соціальний патронаж молодих осіб, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк. Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді: 1) визначають потреби в наданні соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, психологічних, юридичних та інформаційних послуг молодим особам, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також звільненим від подальшого відбування зазначених видів покарань з підстав, передбачених законом, та забезпечують їх соціальне обслуговування; 2) здійснюють у разі потреби соціальний супровід молодих осіб, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також звільненим від подальшого відбування зазначених видів покарань з підстав, передбачених законом; 3) сприяють зміцненню родинних та суспільно корисних зв'язків молодих осіб, які відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, а також звільненим від подальшого відбування зазначених видів покарань з підстав, передбачених законом, здобуттю ними освіти, вирішенню питань трудового і побутового влаштування; 4) здійснюють інші повноваження в цій сфері відповідно до закон [2].

Окрім цього, окремі аспекти надання особі допомоги передбачено у КВК України. Зокрема, у ст.156 КВК України зазначено, що уповноважений орган з питань пробації спільно з адміністрацією установи виконання покарань не пізніше ніж за три місяці до закінчення строку покарання у виді обмеження або позбавлення волі на певний строк організовує здійснення заходів щодо сприяння засудженим, які готуються до звільнення, у визначенні місця проживання після звільнення, влаштуванні до спеціалізованих установ для звільнених, госпіталізації до закладів охорони

здоров'я (за потреби), працевлаштуванні після звільнення працездатних осіб. Неповнолітні, які позбавлені батьківського піклування, у необхідних випадках направляються службами у справах дітей до шкіл-інтернатів або над ними встановлюється опіка чи піклування. А у ст.157 КВК України зазначено, що особи, які звільнені від відбування покарання, забезпечуються безплатним проїздом до місця проживання або роботи в межах України. У разі відсутності необхідного за сезоном одягу, взуття і коштів на їх придбання особи, звільнені від відбування покарання, забезпечуються одягом і взуттям безоплатно. Одноразова грошова допомога надається за рахунок коштів Державного бюджету України у порядку, встановленому Міністерством юстиції України. Особи, які звільнені від відбування покарання і потребують за станом здоров'я постійного догляду, а також неповнолітні направляються до місця проживання в супроводі родичів або працівника колонії [3].

Слід пам'ятати, що однією з найважливіших передумов соціальної реабілітації є виправлення засудженого, а тому важливо контролювати його поведінку після звільнення та відбування покарання [4]. Найпоширенішими проблемами ресоціалізації засуджених неповнолітніх є порушення психічного та фізичного здоров'я, вживання психоактивних речовин, втрата чи відсутність соціально корисних контактів, неможливість жити в суспільстві, відсутність освіти та/або відсутність роботи.

Для вирішення цих проблем реабілітація засуджених повинна включати комплексну психологічну та практичну підготовку неповнолітніх до засвоєння нових соціальних ролей, відновлення суспільно корисних зв'язків і правового статусу, усунення або нейтралізації негативних факторів, що перешкоджають інтеграції в суспільство. Водночас наявні недоліки в організації соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими, невизначеність умов їх праці та проживання, відсутність ефективних програм підтримки та соціальних служб за місцем проживання не забезпечують належних умов для ефективного соціальної реабілітації, що створює ризик вчинення нових кримінальних правопорушень.

Аби забезпечити ефективну роботу із соціальної реабілітації неповнолітніх необхідно:

- запровадити стандарти організації соціально-виховної роботи з неповнолітніми з метою забезпечення їх соціальної реабілітації;
- забезпечення розвитку центрів соціальної адаптації неповнолітніх;
- забезпечення виконання соціального замовлення соціального обслуговування засуджених неповнолітніх, у тому числі забезпечення їх соціальної адаптації та інтеграції в суспільство;
- підвищення професійного потенціалу працівників соціально-психологічної служби установ виконання покарань та органів виконання покарань у питаннях забезпечення соціальної реабілітації засуджених неповнолітніх шляхом розроблення та впровадження відповідних навчальних програм;
- проведення інформаційних кампаній для роботодавців з метою працевлаштування неповнолітніх, які звільнилися з місць позбавлення волі або пройшли іспитовий термін.

Окрім цього, у виховних колоніях необхідне:

- запровадження інструментів оцінки ризику вчинення повторних злочинів з метою планування соціально-виховної роботи з неповнолітніми з особливим наголосом на гендерній складовій;
- запровадження вимог до індивідуальної програми підготовки до звільнення та інтеграції у суспільство після звільнення неповнолітніх, яка передбачає узгоджену діяльність установ виконання покарань, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, суб'єктів надання соціальних послуг та органів зайнятості;
- підвищення ефективності програм, спрямованих на формування життєвих навичок, правової свідомості, розвиток самоповаги, лідерства, формування незалежної, виваженої власної позиції з урахуванням індивідуальних та групових особливостей засуджених неповнолітніх, програм соціальної реабілітації дітей у стані підвищеного рівня стресу, зіткнення з проблемою насильства, схильність до вживання психоактивних речовин та забезпечення розвитку комунікативних стратегій засуджених неповнолітніх з метою підтримання стосунків з близькими, особливо за статевою ознакою [5].

Література

1. Бамбурак Н. М. Аналіз наукових досліджень процесу ресоціалізації звільненого правопорушника. *Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. №1. С. 3-13.
2. Про соціальну адаптацію осіб, які від бувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17.03.2011 № 3160-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17>.
3. Кримінально виконавчий кодекс від 11.07.2003 № 1129-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.
4. Назимко Є. С., Пономарьова Т. І. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування у кримінальному та кримінально-виконавчому праві України та Польщі : монографія / Є. С. Назимко, Т. І. Пономарьова. Київ: ВД «Дакор», 2018. 332 с. URL: <https://dnuvs.ukr.education/wpcontent/uploads/2023/02/nazymko-ponomarova-2018.pdf>
5. Про схвалення Національної стратегії реформування системи юстиції щодо дітей на період до 2023 року: Розпорядження КМУ від 18 грудня 2018р. № 1027. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1027-2018-%D1%80#Text>

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**